

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การจัดบรรยากาศการฝึกอาชีพที่เอื้อต่อระดับการเรียนรู้โดยตนเอง

โดย

นายวันชาติ สวัสดิ์

**ผู้ขอประเมินตามเกณฑ์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและแผน 9 ชช.
(ด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม)**

712.05.6
9428ก
2540
ก.2

ห้องสมุดกระทรวงแรงงาน

07835

การจัดบรรยากาศการฝึก

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

คำนำ

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเดินทางไปสู่ศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากแรงผลักดันของความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งกำลังทวีพลังครอบงำการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั่วทุกมุมโลกยุคข้อมูลข่าวสาร ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งด้านดีและด้านร้ายต่อการดำรงชีวิตของคนในโลกนี้อย่างรุนแรง ในฐานะของประชาคมโลก ประเทศไทยย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบดังกล่าวได้ และการวางแผนไม่นำพาต่อสิ่งที่เกิดขึ้น แน่แน่นอนว่าภาพของอนาคตที่ปรากฏอย่างเด่นชัดก็คือ การล่มสลายของอารยธรรม เพื่อหลีกเลี่ยงหายนะดังกล่าว จำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องหาทางปรับตัวและเตรียม “คน” ให้มีพลังต้านทานความเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งด่วน โดยต้องพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของประชาชนให้พร้อมที่จะรับรู้ รอบรู้ และล่วงรู้ต่อความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนข่าวสารอย่างกว้างขวาง เพื่อจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันและร่วมมือกับนานาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมประชาสงเคราะห์และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งในภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการ “พัฒนาคน” หรือ “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์” และถ้าหากได้มีการพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะพบว่าภารกิจของทั้ง 2 องค์กรนี้มีจุดร่วมที่สำคัญประการหนึ่ง คือ นำรูปแบบการพัฒนาโดยให้การศึกษารูปแบบที่เรียกว่า การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการลดปัญหาการว่างงานซึ่งถือว่าเป็นชนวนแห่งความยุ่งยากของสังคมและจะนำมาซึ่งปัญหาอื่น ๆ

หากพิจารณาในส่วนของภารกิจการพัฒนาคน และย้อนกลับไปที่ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตนั้น คำถามที่น่าสนใจก็คือ ในการจัดการฝึกอาชีพหรือพัฒนาฝีมือแรงงานของทั้ง 2 องค์กร ซึ่งเป็นรูปแบบของการให้การศึกษามุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนให้เป็นไปในตามที่ต้องการ โดยจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนและสร้างสภาพแวดล้อม ตลอดจนบรรยากาศให้เอื้อต่อพัฒนาการด้านความรู้ และทักษะในวิชาชีพที่เปิดสอนได้มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ผลของการจัดสภาพแวดล้อมที่ได้ดำเนินการไปนั้น สามารถพัฒนาให้บุคคลที่ผ่านเข้ามาในกระบวนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ได้หรือไม่ และภายใต้บรรยากาศที่จัดให้ อะไรคือที่มาของพัฒนาการด้านความใฝ่รู้และนำไปสู่การเรียนรู้โดยตนเองดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดบรรยากาศการฝึกอาชีพที่เอื้อต่อระดับการเรียนรู้
โดยตนเอง” เป็นการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ความสัมพันธ์ของตัวแปร
ระหว่างมวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้กับพฤติกรรมการเรียนรู้โดยตนเอง
(Self-directed Learning) เพื่อค้นหาอำนาจการอธิบายของแต่ละตัวแปร และจัดทำข้อมูล
ข่าวสารเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหากต้องการนำไปประกอบการตัดสินใจปรับปรุงรูป
แบบหรือวิธีการดำเนินงาน ด้วยรูปแบบการมองภาพไปข้างหน้าอย่างหลักแหลม(Keen
Vision) ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

นายวันชาติ สวัสดิ์

ผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง : การจัดบรรยากาศการฝึกอาชีพที่เอื้อต่อระดับการเรียนรู้
โดยตนเอง
ผู้วิจัย : นายวันชาติ สวัสดิ์
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย : ธันวาคม 2539 - เมษายน 2540

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยากาศทั่วไปจากการฝึกอาชีพ การ
จัดบรรยากาศการเรียนรู้ในขณะที่ฝึกอาชีพของกรมประชาสงเคราะห์และกรมพัฒนาฝีมือ
แรงงาน ศึกษาระดับการเรียนรู้โดยตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ และเส้นทางความ
สัมพันธ์และความสามารถในการอธิบายของตัวแปรสังกัดหน่วยงาน บรรยากาศทั่วไปจาก
การฝึกอาชีพ และบรรยากาศการเรียนรู้ในขณะที่ฝึกอาชีพที่มีต่อตัวแปรระดับการเรียนรู้โดย
ตนเอง

กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีที่รับการฝึกอาชีพในสถานสงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรี
ภาคกลาง กรมประชาสงเคราะห์ และสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกลาง กรมพัฒนาฝีมือ
แรงงาน จำนวน 174 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม
ผลการศึกษาพบว่า

สถานสงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลางและสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน
กลางมีกฎระเบียบข้อบังคับที่ยืดหยุ่นสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เรียน เจ้าหน้าที่มีพฤติ
กรรมที่น่าประทับใจ และเป็นสถาบันฝึกอาชีพที่ได้รับความนิยมเลื่อมใส/เชื่อถือในระดับที่
ดี มีการจัดกิจกรรมนันทนาการ และสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการจัดและออกแบบของอาคาร
สถานจัดอยู่ในระดับปานกลาง โดยในภาพรวมมีสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศทั่วไปทั่ว
ในระดับที่ดี

นอกจากนี้ยังค้นพบว่า มีการจัดประสบการณ์หรือบรรยากาศการเรียนรู้ใน
ด้านทั่วไป การจัดหลักสูตร/เนื้อหาวิชา/รายวิชาและการวัดผล และการจัดการเรียนการ
สอนด้านอาชีพในระดับที่ดี โดยในภาพรวมประสบการณ์หรือบรรยากาศการเรียนรู้ที่จัด
ขึ้นเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับที่ดี

ในส่วนของระดับการเรียนรู้โดยตนเองซึ่งวัดจากตัวแปรทัศนคติต่อการแสวง
หาความรู้ตลอดชีวิต และตัวแปรความสนใจในการกระทำพฤติกรรมแสวงหาความรู้ในชีวิต
ประจำวัน พบว่า ผู้ที่รับการฝึกอาชีพยังไม่แน่ใจว่าการนำประสบการณ์รอบตัวมาไตร่ตรอง
ทดลอง ประเมิน และตัดสินใจเลือกใช้ในแต่ละสถานการณ์ จะสามารถพัฒนาความรู้ ความ

คิด และความสามารถของตนได้ และให้ความสนใจกับการแสวงหาความรู้ปานกลางเท่านั้น โดยในภาพรวมสามารถสรุปได้ว่ายังพฤติกรรมที่เรียกว่าการเรียนรู้โดยตนเองในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

สังกัดของหน่วยงานมีความสัมพันธ์ทางตรงและสามารถอธิบายบรรยากาศทั่วไปจากการฝึกอาชีพ และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในขณะที่ฝึกอาชีพได้ แต่ไม่มีความสัมพันธ์และไม่สามารถอธิบายระดับการเรียนรู้โดยตนเองได้ในทางตรง เว้นแต่จะต้องผ่านเส้นทางของตัวแปรบรรยากาศทั่วไป และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้เท่านั้น ในขณะที่เดียวกันค้นพบความสัมพันธ์ทางตรงและความสามารถในการอธิบายของการจัดบรรยากาศทั่วไปต่อการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ และระดับการเรียนรู้โดยตนเอง และร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงระดับการเรียนรู้โดยตนเองกับตัวแปรการจัดบรรยากาศการเรียนรู้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ยังค้นพบความสัมพันธ์ทางตรงและความสามารถในการอธิบายของการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในขณะที่ฝึกอาชีพต่อระดับการเรียนรู้โดยตนเองได้เช่นเดียวกัน

จากข้อค้นพบนำสู่ข้อเสนอสู่ที่สำคัญคือ

- การกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการจัดฝึกอาชีพ ควรมีการวางแผนที่เป็นระบบ มีการศึกษาสภาพทั่วไป (บริบท-Context) ของการฝึกอาชีพแต่เบื้องต้น
- บูรณาการวิชาการที่เกี่ยวกับการพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ และองค์ความรู้ด้านโครงสร้างสถาปัตยกรรมเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดและออกแบบสถานที่ให้เหมาะสมและเอื้อต่อความประทับใจเบื้องต้น หลักการใช้ประโยชน์และความสะดวก ความอบอุ่น และความปลอดภัย
- จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตรการฝึกอาชีพ ควรกำหนดให้เห็นการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่สามารถชีวิต-ผลการปลูกเร้าให้ผู้เรียนตระหนัก เห็นประโยชน์ของการแสวงหาความรู้ และมีโลกทัศน์ที่ดีต่อการดำรงชีวิต โดยเลือกรับรู้ รอยรู้ และล่วงรู้ต่อมวลประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และกระแสนการเปลี่ยนแปลง
- จากการศึกษาค้นพบว่าแหล่งข้อมูลข่าวสารการฝึกอาชีพคือ เพื่อนฝูง ดังนั้นวิถีทางประชาสัมพันธ์การฝึกอาชีพที่ดีที่สุด ก็คือ เน้นเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้โดยตนเอง (Self -directed Learning) มากที่สุด เพื่อเป็นช่องทางกระจายข้อมูลข่าวสาร คุณประโยชน์อันพึงมีจากการฝึกอาชีพ และแหล่งพัฒนาฝีมือแรงงานไปสู่กลุ่มเป้าหมายโดยตรงอย่างประหยัด และยั่งยืน

(3)

- ในระดับหน่วยงานควรพัฒนาสัมพันธภาพแห่งความสำนึกและความรับผิดชอบอันเป็นพื้นฐานให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมโดยรวมอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

สารบัญ

หน้า

คำนำ		
บทคัดย่อ		(1)
สารบัญ		(4)
สารบัญตาราง		(6)
สารบัญแผนภาพ		(8)
บทที่ 1	บทนำ	1
	1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
	1.3 ขอบเขตของการศึกษา	4
	1.4 นิยามเชิงปฏิบัติการ	4
	1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2	ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
	2.1 การจัดฝึกอาชีพโดยศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีของ กรมประชาสงเคราะห์ และการจัดฝึกอาชีพโดยสถาบัน พัฒนาฝีมือแรงงานกลางของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน	7
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการแสวงหาความรู้	15
	2.3 แนวคิดเกี่ยวกับวิถีทางและจุดมุ่งหมายของการศึกษา	24
	2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และแนวทางการจัดบรรยากาศ/ ประสบการณ์ที่เหมาะสม	26
	2.5 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม	34
	2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
	2.7 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	40
3	วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย	41
	3.1 ตัวแปรที่ศึกษา	41
	3.2 ตัวแปรและระดับการวัด	42

	หน้า
3.3 แผนภาพเส้นทาง	42
3.4 สมมุติฐานในการวิจัย	42
3.5 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	43
3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	43
3.7 การสร้างและวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด	44
3.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล	48
4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	50
4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	51
4.2 บรรยากาศทั่วไปจากการฝึกอาชีพ	52
4.3 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในขณะฝึกอบรม	59
4.4 การเรียนรู้โดยตนเองของผู้เข้ารับการฝึกอาชีพ	63
4.5 การศึกษาเส้นทางความสัมพันธ์และความสามารถในการ อธิบายของตัวแปรที่ศึกษา	68
4.6 อภิปรายผล	74
4.7 ข้อจำกัดในการวิจัย	78
5 สรุปและข้อเสนอแนะ	79
5.1 สรุป	79
5.2 ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	87
ก แบบสอบถาม	88
ข วิสัยทัศน์ 9 ประการของประเทศไทยในปี 2563	98

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ข้อคำถามและค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient)	47
4.1	จำนวน ร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะทั่วไป	51
4.2	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนบรรยากาศทั่วไป จากการฝึกอาชีพ	52
4.3	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการจัดและ ออกแบบอาคารสถานที่	53
4.4	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความนิยมเครื่องมือ/ เชื่อถือต่อสถาบันที่เรียน	55
4.5	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมทั่ว ๆ ไปของเจ้าหน้าที่	56
4.6	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนกฎระเบียบ ข้อบังคับ	57
4.7	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการจัดกิจกรรม นันทนาการ	58
4.8	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการจัดบรรยากาศ การเรียนรู้	59
4.9	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการจัดการเรียน การสอนด้านวิชาชีพ	60
4.10	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการจัดการเรียน การสอนด้านอื่น ๆ	61
4.11	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการจัดหลักสูตร เนื้อหาวิชา รายวิชา และการวัดผล	62
4.12	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการเรียนรู้โดย ตนเองของผู้ที่รับการฝึกอาชีพ	63
4.13	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อการ แสวงหาความรู้ตลอดชีวิต	64

ตารางที่		หน้า
4.14	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสนใจต่อการแสวงหาความรู้ในชีวิตประจำวัน	66
4.15	ผลการวิเคราะห์เส้นทางและอำนาจการอธิบายของตัวแปรที่ศึกษา	71
4.16	แสดงการแยกส่วนความสัมพันธ์ของตัวแปร	72

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	40
3.1	แผนภาพเส้นทาง (Path Diagram)	42
4.1	เส้นทางตามสมมุติฐาน	73
4.2	เส้นทางที่ค้นพบ	73